

«ՀԱՏՈՒԿ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԱՆՁԱՆՑ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԵՎ «ՀԱՎԱՔՆԵՐԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔՆԵՐԻ ՆԱԽԱԳԾԵՐԻ ՓԱԹԵԹԻ (Պ-373-26.09.2018-ՊԻՄԻ-011/0 և Պ-373¹-26.09.2018-ՊԻՄԻ-011/0) ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

«Հատուկ պետական պաշտպանության ենթակա անձանց անվտանգության ապահովման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագծի վերաբերյալ

«Հատուկ պետական պաշտպանության ենթակա անձանց անվտանգության ապահովման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ պետական պահպանության օբյեկտների շարքին դասվում են սույն օրենքով սահմանված բարձրաստիճան պաշտոնատար անձինք, այն անձինք, որոնց սույն օրենքի համաձայն տրամադրվել է պետական պահպանություն, ինչպես նաև օտարերկրյա պետությունների և կառավարությունների ղեկավարներն ու այլ անձինք՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվելու ժամանակ: Սույն հոդվածի համաձայն բարձրաստիճան պաշտոնատար անձինք են համարվում Հանրապետության նախագահը, վարչապետը, Ազգային ժողովի նախագահը և վարչապետի թեկնածուն: Ըստ սույն հոդվածի 3-րդ մասի՝ այլ պետական պաշտոնյաներին, հասարակական, քաղաքական, կրոնական և այլ գործիչներին, ինչպես նաև այլ անձանց կարող է պետական պահպանություն տրամադրվել վարչապետի որոշմամբ: Այդ անձանց պահպանությունը կարող է իրականացվել վարչապետի սահմանած իրավասու պետական մարմնի կողմից:

Սույն հոդվածի իմաստով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կրոնական գործիչ է, այլ ոչ թե բարձրաստիճան պաշտոնատար անձ, որի անվտանգության ապահովմանը վերաբերող հարցի կարգավորումն արդեն իսկ ամրագրված է օրենքի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի դրույթներով: Այսինքն, վարչապետի որոշմամբ կրոնական գործիչներին կարող է տրամադրվել պետական պահպանություն, որի իրականացումը կարող է հանձնարարվել թե՛ պետական պահպանությունն իրականացնող մարմին հանդիսացող պետական պահպանության ծառայությանը, թե՛ վարչապետի սահմանած մեկ այլ իրավասու պետական մարմնին:

Հարկ է նշել, որ ըստ օրենքի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի տրամաբանության, նշված անձանց պետական պահպանության ապահովման անհրաժեշտության հարցը թողնված է վարչապետի հայեցողությանը, և պետական պահպանության ապահովման միջոցառումներն իրականացվում են՝ ելնելով անհրաժեշտության չափանիշներից, այսինքն, ելնելով նրանց անվտանգությանն սպառնացող վտանգի բնույթից ու աստիճանից: Ուստի, հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ պետական պահպանությունից օգտվող անձանց շրջանակը (այդ թվում՝ կրոնական գործիչների) կարող է վերանայվել՝ կրճատվել կամ ավելացվել՝ ելնելով նրանց անվտանգությանն սպառնացող վտանգի բնույթից ու աստիճանից, ինչպես նաև այլ իրավիճակից:

Անհրաժեշտ է նկատի ունենալ նաև, որ օրենքի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի դրույթների համաձայն, անհրաժեշտությունից ելնելով, վարչապետի որոշմամբ պետական պահպանություն կարող է տրամադրվել ոչ միայն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, այլ նաև մյուս կրոնական գործիչներին, քանի որ օրենքով այդ հնարավորությունն ամրագրվել է բոլորի համար: Այդ առումով գտնում ենք, որ օրենքն առավել ճկուն կարգավորումներ է նախատեսում՝ տվյալ հարցի կարգավորումը թողնելով վարչապետի հայեցողությանը, որը որոշում է ընդունում՝ ելնելով կոնկրետ իրավիճակից:

Անփոփելով, հաշվի առնելով բարձրացված հարցի՝ օրենքով նախատեսված կարգավորումների առկայությունը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը գտնում է, որ նախագծով ներկայացված առաջարկության ընդունման անհրաժեշտությունը բացակայում է և առաջարկում է գործող օրենքի 5-րդ հոդվածը թողնել անփոփոխ:

**«Հավաքների ազատության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում
լրացում կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագծի
վերաբերյալ**

Նախագծի կապակցությամբ հարկ ենք համարում անդրադառնալ Սահմանադրության 18-րդ, 41-րդ և 44-րդ հոդվածներով ամրագրված իրավունքների համադրային վերլուծությանը: Այսպես, Սահմանադրության 18-րդ հոդվածի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետությունը ճանաչում է Հայաստանյայց առաքելական սուրբ եկեղեցու՝ որպես ազգային եկեղեցու բացառիկ առաքելությունը հայ ժողովրդի հոգևոր կյանքում, նրա ազգային մշակույթի զարգացման և ազգային ինքնության պահպանման գործում: Հայաստանի Հանրապետության և Հայաստանյայց առաքելական սուրբ եկեղեցու հարաբերությունները կարող են կարգավորվել օրենքով:

Սահմանադրության 41-րդ հոդվածի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք ունի մտքի, խղճի, կրոնի ազատության իրավունք: Այս իրավունքը ներառում է կրոնը կամ համոզմունքները փոխելու ազատությունը և դրանք ինչպես միայնակ, այնպես էլ այլոց հետ համատեղ և հրապարակավ կամ մասնավոր կարգով՝ քարոզի, եկեղեցական արարողությունների, պաշտամունքի այլ ծիսակատարությունների կամ այլ ձևերով արտահայտելու ազատությունը:

Սահմանադրության 44-րդ հոդվածի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք ունի խաղաղ, առանց զենքի հավաքներին ազատորեն մասնակցելու և դրանք կազմակերպելու իրավունք:

Վերոնշյալ իրավադրույթների համադրված վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ հավաքների ազատությունը երաշխիք է սահմանադրական և տարաբնույթ այլ իրավունքների պաշտպանության համար, քանի որ այն հնարավորություն է տալիս անձանց անմիջականորեն մասնակցելու պետական կյանքի կարևորագույն հարցերի առնչությամբ հասարակական կարծիքի ձևավորմանը: Նշված իրավունքը համահունչ է այդ իրավունքի վերաբերյալ միջազգային պայմանագրերի հիմնադրույթներին: Մասնավորապես, Մարդու իրավունքների հռչակագրի 20-րդ հոդվածի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք ունի խաղաղ հավաքների և միությունների ազատության իրավունք:

«Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիայի (այսուհետ՝ Կոնվենցիա) 11-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք ունի խաղաղ հավաքների ազատության իրավունք: Հիշյալ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ այս իրավունքի իրականացումը ենթակա չէ որևէ սահմանափակման, բացի նրանցից, որոնք նախատեսված են օրենքով և անհրաժեշտ են ժողովրդավարական հասարակությունում՝ ի շահ պետական անվտանգության կամ հասարակության անվտանգության, անկարգությունները կամ հանցագործությունները կանխելու, առողջությունը կամ բարոյականությունը կամ այլ անձանց իրավունքներն ու ազատությունները պաշտպանելու նպատակով:

Կոնվենցիայի վերոհիշյալ հոդվածի առումով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանն արտահայտել է իրավական դիրքորոշումներ, համաձայն որոնց, մասնավորապես՝

- Կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածով ամրագրված՝ խաղաղ հավաքների իրավունքը հիմնարար իրավունք է ժողովրդավարական հասարակությունում, և այն, ինչպես և արտահայտվելու ազատության իրավունքը, այդպիսի հասարակության հիմնաքարերից

մեկն է (տես՝ Քրիստոնեա-ժողովրդավարական ազգային կուսակցությունն ընդդեմ Մոլդովայի, թիվ 28793/02, §62, ՄԻԵԴ 2006-11),

- պետությունները ոչ միայն պետք է երաշխավորեն խաղաղ հավաքներ անցկացնելու իրավունքը, այլ նաև պետք է ձեռնպահ մնան այդ իրավունքի նկատմամբ անհիմն և անուղղակի սահմանափակումներ կիրառելուց: Հաշվի առնելով հավաքների ազատության իրավունքի կարևոր բնույթը և ժողովրդավարության հետ դրա սերտ կապը՝ պետք է առկա լինեն համոզիչ և ծանրակշիռ պատճառներ այդ իրավունքի իրականացմանը միջամտությունն արդարացնելու համար (տես՝ Օտտանիո Տոքսոն և այլոք ընդդեմ Հունաստանի, թիվ 74989/01, §36, ՄԻԵԴ 2005-X (քաղվածքներ),

- անձը չի կարող պատասխանատվության ենթարկվել այնպիսի հանրահավաքին մասնակցելու համար, որը չի արգելվել, քանի դեռ այդ անձն ինքնին որևէ պատժելի արարք չի կատարել (Էզելինն ընդդեմ Ֆրանսիայի (*Ezelin v. France*), թիվ 11800/85, 1991թ. ապրիլի 26-ի վճիռ, Գալստյանն ընդդեմ Հայաստանի, թիվ 26986/03, 15.11.2007թ. վճիռ),

- հասարակական վայրում տեղի ունեցող ցանկացած հանրահավաք կարող է առաջ բերել բնականոն կյանքի որոշակի աստիճանի խաթարում, ներառյալ՝ երթևեկության խաթարում, և եթե ցուցարարները բռնի գործողություններ չեն կատարում, ապա կարևոր է, որ իշխանությունները որոշակի աստիճանի հանդուրժողականություն ցուցաբերեն խաղաղ հավաքների նկատմամբ, այլապես Կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածով երաշխավորված հավաքների ազատության սկզբունքը կիմաստագրվի (Աշուրյանն ընդդեմ Հայաստանի, թիվ 33268/03, 17.07.2008թ. վճիռ, Օյա Ատամանն ընդդեմ Թուրքիայի (*Oya Ataman v. Turkey*), թիվ 74552/01, 2006թ. դեկտեմբերի 5-ի վճիռ),

- Կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածի հիմնական նպատակը հանրային իշխանությունների կամայական միջամտությունից անհատի երաշխավորված իրավունքների պաշտպանությունն է (*Associated Society of Locomotive Engineers and Firemen (ASLEF) v. the United Kingdom*, թիվ 11002/05, 2007թ. փետրվարի 27-ի վճիռ):

Վերոգրյալ իրավակարգավորումների համատեքստում՝ Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանն իր 2016 թվականի սեպտեմբերի 20-ի ՄԴՌ-1304 որոշմամբ արձանագրել է, որ.

- ոստիկանությունն իր լիազորություններն իրականացնելիս կաշկանդված է մարդու և քաղաքացու՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ ամրագրված իրավունքներով և ազատություններով,

- անձն ազատ է հավաքներին մասնակցելու իրավունքի իրացման տեսանկյունից, սակայն հավասարակշռվածություն պետք է լինի անձի այդ իրավունքի և այլոց իրավունքների ու ազատությունների իրացման միջև: Այդ հավասարակշռվածության ապահովման պարտականությունը մի կողմից կրում է պետությունը, որը համապատասխան մարմինների (ոստիկանության) միջոցով ապահովում է հասարակական կարգի պահպանությունը, մյուս կողմից՝ հավաքին մասնակցող անձը, ով պետք է դրսևորի այլոց իրավունքներն ու ազատությունները չխախտող վարքագիծ,

- յուրաքանչյուր կոնկրետ գործով իրավակիրառողի կողմից պետք է գնահատվի՝ արդյոք արարքը կոպտորեն խախտում է հավաքի խաղաղ և բնականոն ընթացքը, և որքանով են իշխանությունները որոշակի աստիճանի հանդուրժողականություն ցուցաբերել խաղաղ հավաքների նկատմամբ, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 44-րդ հոդվածով և «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածով երաշխավորված՝ հավաքների ազատության սկզբունքը չհիմաստագրվի:

Հարկ է նշել, որ Հայաստանի Հանրապետությունը, սահմանադրորեն ճանաչելով Հայաստանյայց առաքելական սուրբ եկեղեցու՝ որպես ազգային եկեղեցու բացառիկ առաքելությունը հայ ժողովրդի հոգևոր կյանքում, նրա մշակույթի զարգացման և ազգային ինքնության պահպանման գործում, գնահատել է հայ ժողովրդի կյանքում վերջինիս բացառիկ դերն ու նշանակությունը, սակայն նման առանձնահատուկ հարաբերությունների հաստատումը դեռևս չի նշանակում, որ Հայ առաքելական եկեղեցուն վերապահվել է հանրային իրավական կարգավիճակ և այն դարձել է պետական, գաղափարական, սոցիալական ոլորտներում լիիրավ մասնակից, քանի որ ինչպես վերջինիս, այնպես էլ այլ կրոնական կազմակերպությունների մասնավոր իրավական կարգավիճակը սահմանելիս՝ պետությունը կրոնին և եկեղեցուն վերապահել է ոչ թե պետաքաղաքական, այլ սոցիալ-մշակութային գործառույթ: Այդ առումով նախագիծն անհրաժեշտ է դիտարկել նաև կրոնական կազմակերպությունների իրավահավասարության տեսանկյունից:

Ամփոփելով վերոգրյալը՝ կարելի է արձանագրել, որ նախագծով նախատեսված կարգավորումները կարող են վտանգել և խախտել անձի որոշակի իրավունքի և այլոց իրավունքների ու ազատությունների իրացման միջև առկա հավասարակշռությունը: Հավաքների ազատության՝ նման արգելքի սահմանումը թեև չի բխում հասարակական կարգի պահպանության նպատակից, այդուհանդերձ այն կարող է հիմնավորված լինել

այլոց իրավունքների պաշտպանության անհրաժեշտության տեսանկյունից: Հավաքների անցկացումը կարող է խախտել օրինակ կրոնական ազատության իրավունքը: Ինչպես նշել է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը Ollinger v. Austria (2006) գործով՝ հավաքին չմասնակցող անձանց իրավունքները կարող են խախտվել հավաքի անցկացման հետևանքով: Այդպիսի իրավունքներից է կրոնական ազատության իրավունքը: Այդ հիմքով հավաքն արգելելու համար անհրաժեշտ է համոզվել, որ հավաքն անմիջականորեն խաթարում է կրոնական ազատության իրավունքի իրականացումը, ընդ որում, լիազոր մարմինը նման վտանգի առկայության դեպքում պետք է հավաքի կազմակերպիչների հետ քննարկի այլոց իրավունքների խախտումներից խուսափելու տարբերակները: Հետևաբար, Սահմանադրությամբ և «Հավաքների ազատության մասին» օրենքում նախատեսված «այլոց հիմնական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության» հիմքով հավաքների ազատության իրավունքի սահմանափակումը իրավաչափ է՝ անկախ առաջարկվող հիմքը օրենքում ամրագրելուց:

Միաժամանակ, հարկ է նշել, որ Հայաստանի Հանրապետությունում գրեթե բոլոր եկեղեցիները ներառված են Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2007 թվականի մարտի 15-ի «Հայաստանի Հանրապետության պետական սեփականություն համարվող և օտարման ոչ ենթակա պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների պետական ցուցակը հաստատելու մասին» N 385-Ն որոշմամբ հաստատված ցանկում, որոնց տարածքում կամ դրանց անմիջական հարևանությամբ անցկացվելիք հավաքի նկատմամբ առանձին սահմանափակումներ կիրառելու կամ այն արգելելու վերաբերյալ դրույթներ են նախատեսված «Հավաքների ազատության մասին» օրենքի 17-րդ հոդվածով:

Անփոփելիվ վերոգրյալը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը գտնում է, որ անհրաժեշտ է ձեռնպահ մնալ նախագծերով ներկայացված փոփոխություններից և առաջարկում է գործող օրենքների փոփոխվող հոդվածները թողնել անփոփոխ: